

Forvaltningsrett

Håvard Pharo Gravdal, enhet for Areal og klima,
Fylkesmannen i Innlandet



Fylkesmannen i Innlandet



17. mar 2020



Hvorfor forvaltningslov?

- Generell lov om saksbehandlingen for forvaltningsorganer
- Styrke rettsikkerhet
 - Regler om bl.a. veiledning, begrunnelsesplikt, habilitet, klage, taushetsplikt, mm.
 - I tillegg: Ulovfestede forvaltningsrettslige prinsipper om likebehandling, vilkår
- Særlover kan supplere eller gjøre unntak



Regjeringens betraktninger om departementsarbeid på 1850-tallet

«Departementsforretningerne faldt desuden ikke saaledes som i et privat Kontor, hvor der var nok at gjøre Aaret rundt; i mange av Regjeringens Kontorer kunde der til enkelte Tider være roligt, medens der til andre Tider var over al Maade meget at bestille, og desuden maatte det `ikke oversees, at mange af de i Departementerne forefaldende Forretninger, i enkelte Contorer næsten samtlige ere af en saa trættende og aandssløvende Beskaffenhed, at det er en ugjørlig Ting at fordre, at Personalet skal være beskjæftiget med dem uden nogensomhelst Afbrydelse i hele den fastsatte Contortid, ligesom man endogsaa har Erfaringer, der synes at tyde hen paa at saadant vilde være farlig for Vedkommendes Sindstilstand. `»

Kilde: H.K. Steffens, 1914: Den Norske Centraladministrations Historie 1814-1914



§ Hjemmel §

- Legalitetsprinsippet
- Utgangpunktet: Fri råderett over egen eiendom
- Innskrenkinger i råderetten, jordlova § 12, konsesjonsloven
- Pålegg, jordlova § 8 (3)
- Avslag

Grunnloven § 113:

«Styresmaktene må ha grunnlag i lov for å gripe inn overfor
einskildmennesket»

trollete kjerring

Tromsø (NTB): Ei kronisk vanskelig kjerring er ikke fradragsberettiget på selvangivelsen selv om sikkert mange hardt prøvede menn kunne ønske at det var tilfelle. En mann i Brøstadbotn i Troms hadde under posten særfradrag ført opp kronisk vanskelig kjerring — kr. 8.850 idet han mente at han hadde hjemmel for dette i skatteloven.

Likningssjefen gikk imid-

lertid ikke med på dette, og i et brev til mannen skriver han bl.a.: — Når skatteloven ikke inneholder bestemmelser om særskilt fradrag på grunn av samliv med kronisk vanskelige kjerring-er/kaller, antar vi at dette har sin forklaring i at fenomenet er så vanlig forekommende at belastningen er noenlunde likelig fordelt i alle ekteskap.



Veiledningsplikt, fvl. § 11



Foto: Pixabay

- Alminnelig veiledningsplikt
- “vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte”
- Vurdere private parters behov for veiledning
- SKAL ved forespørsel veilede om:
 - Gjeldende lover, forskrifter og vanlig praksis
 - Saksbehandlingsregler, særlig om rettigheter og plikter



Utredningsplikt, fvl. § 17

- Så godt opplyst som mulig
- Grundighet vs. effektivitet
- Kontradiksjon
- Befaring?



Begrunnelsesplikt, fvl. § 25

- Henvisning til lovhjemmel
- Beskrivelse av faktiske forhold
- Redegjørelse for forvaltningsskjønnet
- Subsumsjon



Foto: Pixabay



Begrunnelse, eksempel

- Kravet til begrunnelse gjelder like sterkt for alle – både saksbehandlere og politikere!
- Ulike krav til begrunnelse, men av hensyn til likebehandling bør alle vedtak begrunnes godt
- Fersk delingssak
- Isene-dommen (Rt-1981-745)
 - Sentral dom om skjerpet begrunnelseskrav ved særlig inngripende vedtaket



Overprøving av delingssak pga manglende begrunnelse

- Totalt areal 386 daa. Skogteig på 304 daa søkt fradelt.
- Administrasjonen innstiller på avslag
 - Redusert ressursgrunnlag
 - Ingen god arrondering
 - Reduserer grunnlaget for bosetting
- Formannskapet vedtok likevel å tillate deling
 - Eiers råderett
 - Akseptabel driftsmessig løsning
 - Ingen ytterligere begrunnelse



Overprøving, forts.

- Fylkesmannen:

«En henvisning til råderett over egen eiendom og at delingen gir en akseptabel driftsmessig løsning kan ikke sies å være noen reell begrunnelse så lenge saksfremlegget bygger opp under et vedtak med motsatt konklusjon. Når administrasjonen har pekt på flere negative momenter som taler mot å tillate deling, og dette i stor grad er forankret i nasjonale hensyn, må det som et minimum kreves at det redegjøres for noen positive effekter som oppnås ved delingen og som kan forsvare delingen. Slike positive effekter må ha en forankring i jordlovens formålsbestemmelser.»

Konklusjon: Manglende begrunnelse = saksbehandlingsfeil = ugyldig vedtak = opphevelse og ny behandling i kommunen



Isene-dommen (Rt-1981-745)

- Alfred Isene drev lite gårdsbruk (108/5) på Vestlandet, og trengte tilleggsjord
- Kjøpte et lite bruk (108/1) i nærheten som han hadde leid i flere år
- Fikk ikke konsesjon: Fylkeslandbruksstyret gjorde vedtak om forkjøpsrett for staten
- Landbruksdepartementet var enig: Jorda skulle gå som tilleggsjord til tilgrensende bruk (felles eiendomsgrense)
- Det medførte at Alfred Isene og sønnen mista sin levevei i jordbruket, ettersom egen eiendom ikke alene ga eksistensgrunnlag
- Det ble rettssak og saken gikk helt til Høyesterett





Isene-dommen, forts.

«Når det gjelder et vedtak så inngripende som det foreliggende, skjerpes kravene til begrunnelsen. Det må fremgå at vedtaket er truffet etter et saklig og forsvarlig skjønn. Ikke minst må dette gjelde når resultatet av vedtaket umiddelbart fremtrer som så lite rimelig som tilfellet er her. I denne sak etterlater departementets avgjørelse tvil om alle relevante forhold har vært overveiet, selv om de har vært kjent.

Vedtaketets viktighet for Isene og hans behov for å verne vesentlige interesser tilsier etter min mening at den reelle mulighet som her foreligger for at departementets mangelfulle begrunnelse kan ha hatt betydning for vedtakets innhold, må føre til at vedtaket kjennes ugyldig. Vedtaket gjør det ikke mulig å avgjøre om departementet har lagt en riktig rettsoppfatning til grunn.»



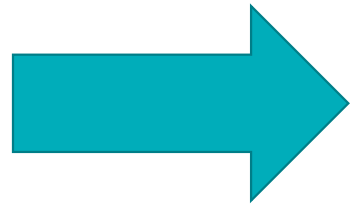
Kommunens behandling av klage, § 33

- Først; er de formelle vilkårene for behandle klagen oppfylt?
 - Er vedtaket et enkeltvedtak?
 - Part/rettslig klageinteresse?
 - Klagefristen overholdt?
 - Hvis nei på minst 1 av disse = klagen skal awises
 - Oversittelse av klagefristen – klagen kan likevel behandles under visse forutsetninger
- Awisning = nytt enkeltvedtak



§ 33, fortsettelse

- Foreta de undersøkelser klagen gir grunn til
- Oppheve
- Endre



Nytt vedtak

- Ingen endring
 - Ikke nødvendig med nytt vedtak
 - Sakens dokumenter sendes klageinstansen når saken er tilrettelagt



Likebehandling

- Like saker skal behandles likt
- Forbud mot usaklig forskjellsbehandling
- Men saklig forskjellsbehandling er ok
 - Bl.a. derfor er begrunnelse så viktig!



Vilkår/vilkårslæren

- Alle tillatelser (som man ikke automatisk har krav på) kan gis på vilkår
 - Bakgrunnen er at når forvaltningen har mulighet til å avslå en søknad, så må man også kunne stille vilkår for tillatelsen.

Noen lover har egen hjemmel for å stille vilkår, f.eks. jordloven § 12 (5) og konsesjonsloven § 11.



Vilkår/Vilkårslæren

- Vilkårslæren er lang ulovfestet praksis som blant annet innebærer at vilkår må:
 - Ha saklig sammenheng med det vedtaket gjelder,
 - Ha saklig sammenheng med lovens formål og de samfunnsmessige oppgaver loven skal ivareta
 - Ikke være uforholdsmessig tyngende



Habilitet/delegasjon

- Generelle regler i forvaltningsloven kapittel II
- «Særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet»
- Habilitet gjelder på individnivå
- Habilitet og delegasjon er ikke det samme
- Delegasjon gjelder et bestemt saksområde der lovgiver har bestemt hvem som skal ha kompetanse
 - jordloven § 12 «departementet» = delegert til kommunen
 - saker etter jordlov og konsesjonslov der kommunen er erverver, eier eller overdrager av eiendom eller har annen tilknytning til den = delegert til klageorganet (Fylkesmannen)



Spørsmål/kommentarer?